

امنیت جمهوری اسلامی ایران

در عصر جهانی شدن

(چالش‌ها و سیاست‌ها)

تألف:

فرهاد درویشی سه تلانی

پژوهشکده دفاعی و امنیتی

دانشگاه جامع امام حسین(ع)

مؤسسه چاپ و انتشارات

۵۲۶

سری راهبردی - ۱۴

سرشناسه	درویشی سه تلاتی، فرهاد، ۱۳۴۰ -
عنوان و پدیدآور	امنیت جمهوری اسلامی ایران در عصر جهانی شدن (چالش ها و سیاست ها) / تألیف: فرهاد درویشی سه تلاتی
مشخصات نشر	تهران: دانشگاه جامع امام حسین(ع)، مؤسسه چاپ و انتشارات، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	دوازده، ۴۱۲ ص: مصور، جدول، نمودار.
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۴۵۲-۵۴۶-۹ :
وضعیت: رست: ریزی: فیفا	
فروست	دانشگاه جامع امام حسین(ع)، مؤسسه چاپ و انتشارات؛ ۵۲۶، سری راهبردی، ۱۴.
یادداشت	کتابخانه
موضوع	امنیت ملی و جهانی شدن -- ایران
موضوع	ایران -- جنبه های اجتماعی (National security and globalization--Iran)
شناسه افزوده	دانشگاه جامع امام حسین(ع)، مؤسسه چاپ و انتشارات
شناسه افزوده	پژوهشکده دفاعی و امنیتی
رده بندی کنگره	۱۳۹۶ ۸ الف ۳۱۰ د ۴ JZ
رده بندی دیویی	۴۸۲/۳۰۳ :
شماره کتابشناسی ملی	۴۷۷۴۶۴۴

کلیه حقوق اعم از چاپ و تکثیر، نسخه برداری، ترجمه و اقتباس، سری دانشگاه جامع امام حسین(ع) محفوظ است.

• عنوان: امنیت جمهوری اسلامی ایران در عصر جهانی شدن (چالش ها و سیاست ها)

• تألیف: فرهاد درویشی سه تلاتی

• صفحه آرا: ناهید آقامیرزایی

• نوبت چاپ: اول (تیر ۱۳۹۶)

• شمارگان: ۵۰ نسخه

• قیمت: ۳۴۰/۰۰۰ ریال

• نشانی: تهران، بزرگراه شهید بابایی، بعد از پل لشکرک، دانشگاه جامع امام حسین(ع)، معاونت پژوهش،

مؤسسه چاپ و انتشارات، تلفن: ۷۷۱۰۵۶۳۴، ۷۳۸۲۸۲۶۰، همراه: ۰۹۱۲۴۸۷۰۰۱۷، دورنگار: ۷۳۸۲۸۲۷۴

• مرکز پخش: تهران، میدان فردوسی، فروشگاه و نمایشگاه مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه جامع امام حسین(ع)،

تلفن: ۸۸۸۳۹۲۹۷

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

سخن آغازین (یازده)

بخش اول: طرح تحقیق و مفاهیم کلیدی پژوهش

مقدمه ۳

فصل اول طرح تحقیقاتی پژوهش ۵

۱-۱ طرح مسئله ۵

۱-۲ اهداف و کاربردهای تحقیق ۹

۱-۳ سؤالات تحقیق ۱۰

۱-۴ سابقه و ادبیات تحقیق ۱۰

۱-۵ فرضیات پژوهش ۱۱

۱-۶ مفاهیم، متغیرها و مفروضات ۱۳

۱-۷ روش تحقیق و گردآوری اطلاعات ۱۴

۱-۸ سازماندهی پژوهش ۱۵

۱-۹ پی‌نوشت‌های فصل اول ۱۷

فصل دوم: مروری تحلیلی بر مفاهیم کلیدی تحقیق ۱۹

مقدمه ۱۹

۲-۱ جهانی‌شدن؛ مفهومی در حال تکوین ۲۰

۲-۲ تعاریف موجود درباره ماهیت جهانی‌شدن ۲۲

۲-۳ مشکل مفهوم امنیت: نگاهی تبارشناسانه ۲۷

۲-۴ پدیده «دولت-ملت» زوال یا تداوم ۳۸

۲-۵ نتیجه‌گیری بخش ۴۸

۲-۶ پی‌نوشت‌های فصل دوم ۵۰

بخش دوم: سیاستگذاری امنیتی در عصر جهانی شدن

مقدمه	۵۷
فصل سوم: جهانی شدن و مشکل امنیت	۵۹
مقدمه	۵۹
الف) امنیت و تهدیدات امنیتی؛ توسعه و بسط مفهومی	۶۳
ب) تهدیدات و آسیب پذیری ها	۶۸
افول حاکمیت ملی	۶۹
بهمادران و شرکای جدید دولت- ملت ها	۷۳
ج) فرصت های امنیتی جهانی شدن	۹۱
نتیجه گیری	۹۹
پی نوشت های فصل سوم	۱۰۲
فصل چهارم: الزامات و مدل های رایج در سیاستگذاری امنیتی	۱۰۷
مقدمه	۱۰۷
الف) ضرورت های طراحی مدل سیاستگذاری امنیتی	۱۰۸
ب) الزامات سیاستگذاری امنیتی در عصر جهانی شدن	۱۰۹
ج) الگوهای رایج در سیاستگذاری امنیتی و نقد آنها	۱۱۶
نتیجه گیری بخش	۱۲۵
پی نوشت های فصل چهارم	۱۲۶
فصل پنجم: سیاستگذاری امنیتی در عصر جهانی شدن (یک مدل پیشنهادی)	۱۲۷
مقدمه	۱۲۷
نخست: کلیات مدل پیشنهادی	۱۲۸
مرحله اول: متغیرهای تأثیرگذار در سیاستگذاری امنیتی	۱۲۹

مرحله دوم: نحوه روابط و تعامل متغیرهای مذکور با یکدیگر	۱۳۳
مرحله سوم: طراحی نهایی مدل پیشنهادی	۱۳۳
ویژگی‌های مدل پیشنهادی	۱۳۶
دوم: تشریح جزئیات مدل پیشنهادی	۱۳۸
نتیجه‌گیری بخش	۱۸۱
پی‌نوشت‌های فصل پنجم	۱۸۳

بخش سوم: امنیت ایران در عصر جهانی شدن انطباق مدل

بر سیاستگذاری امنیتی در ایران

مقدمه	۱۸۹
فصل ششم: رهیافت‌های امنیتی ایران در نیم قرن اخیر (۱۳۸۲-۱۳۳۲)	۱۹۳
مقدمه	۱۹۳
نخست: رهیافت‌های امنیتی در دوره پهلوی دوم (۱۳۳۲-۵۷)	۱۹۵
دوم: رهیافت‌های امنیتی در جمهوری اسلامی (۱۳۵۷-۱۳۸۳)	۲۰۸
نتیجه‌گیری بخش	۲۳۵
پی‌نوشت‌های فصل ششم	۲۳۸

فصل هفتم: انطباق مدل پیشنهادی با سیاستگذاری امنیتی در جمهوری اسلامی ایران

مقدمه	۲۴۷
الف) عوامل ادراکی (ذهنیت سیاستگذاران)	۲۴۸
ب) عوامل عینی (ساخت دیوانسالاری‌ها)	۲۵۷
استنتاجات	۳۴۸
نتیجه‌گیری بخش	۳۴۹
پی‌نوشت‌های فصل هفتم	۳۵۵

۳۶۱	فصل هشتم: نتیجه گیری
۳۶۱	مقدمه
۳۶۲	(۱) استنتاجات موضوعی
۳۶۹	(۲) استنتاجات نظری
۳۷۴	سخن پایانی

۳۹۳	فهرست منابع
۳۹۳	الف: منابع فارسی
۴۰۶	ب: منابع انگلیسی

سخن آغازین

"ما امروز احتیاج داریم روحیه‌ای را که بحمدالله در کشور به وجود آمده، حفظ کنیم، با مفاهیم اسلامی، درست آشنا شویم، ارزش‌های اسلامی را پاسداری کنیم و علم را برای ساختن دنیایی که اسلام برای ما تصویر کرده، به کار گیریم."

«حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، مقام معظم فرماندهی کل قوا»

فرآیند جهانی‌شدن الگوهای بنیادین، اکم بر سیاست‌های عمومی دولت-ملت‌ها را به انحاء گوناگون، دگرگون ساخته است، یکی از کار، بژه‌های اساسی و حیاتی واحدهای سیاسی که در عصر جهانی‌شدن نیاز به بازتعریف نقش و عملکرد خویش دارد، سیاستگذاری امنیتی است. پیامدهای امنیتی جهانی‌شدن چالش‌ها و معضلات امنیتی نوینی فراروی سیاستگذاران امنیتی جمهوری اسلامی ایران، خواهد گشود که برای مواجهه با آنها، الگوهای سنتی سیاستگذاری امنیتی پاسخگو نخواهند بود. سیاستگذاری امنیتی در عصر جهانی‌شدن، الزامات خاصی را می‌طلبد که هدف اساسی کتاب حاضر، طراحی یک مدل در این زمینه بوده است. به اعتقاد نگارنده، سیاستگذاران امنیتی جمهوری اسلامی ایران، اگر بخواهند در برابر معضلات امنیتی عصر جهانی‌شدن، به خوبی واکنش نشان دهند، باید ذهنیت نخبگان و ساخت دیوانسالاری‌های امنیتی خویش را با مقتضیات عصر جهانی‌شدن منطبق سازند که الزامات اساسی برای سیاستگذاری امنیتی ایران در عصر جهانی‌شدن عبارت‌اند از:

۱) لزوم تصحیح و بازتعریف درک و برداشت سیاستگذاران امنیتی جمهوری اسلامی ایران نسبت به دو مفهوم امنیت و جهانی شدن، به گونه‌ای که اولاً تلقی نظامی و سلبی از امنیت جای خود را به برداشتی ایجابی و موسع از آن بدهد؛ ثانیاً جهانی شدن به مثابه فرآیندی تلقی شود که در عین تهدیدزا بودن، به انحاء مختلف می‌تواند فرصت‌هایی را نیز برای امنیت کشور فراهم سازد.

۲) لزوم کارآمدی ساختار دیوانسالاری امنیتی ایران در عصر جهانی شدن، به گونه‌ای که بتواند اولاً متناسب با شرایط و مقتضیات عصر کنونی و براساس یک چشم‌انداز بلندمدت، به بازتعریف و اولویت‌بندی اهداف امنیتی خویش اقدام نماید، ثانیاً تغییرات ضروری و بهنگام، در مؤلفه‌های درونی خود (ساختار سازمانی، منابع انسانی و منابع مالی) ایجاد نماید، ثالثاً با تحلیل دائمی محیط امنیتی خرس، برآورد واقع‌بینانه‌ای از تهدیدات و فرصت‌های ناشی از آن داشته و مشروط به بخشی به سیاست‌های خویش را از طریق جلب رضایت شهروندان و مؤلفه‌های امنیتی مدیریت نماید و رابعاً با ارزیابی دائمی مؤلفه‌های درونی و بیرونی خود، به تصحیح و بهنگام کردن عملکردها و سیاست‌های امنیتی کشور مبادرت ورزد.

از این رو، این پژوهشکده بدون رد یا قبول نظرات نویسنده، مطالعه این اثر را به فرماندهان، مدیران، اساتید و دانشجویان توصیه نموده و امیدوار است که با ارائه نظرات، پیشنهادهای و انتقادهای سازنده خود این پژوهشکده را در بهبود و ارتقای سطح کیفی محصولات یاری نمایند.

پژوهشکده دفاعی و امنیتی